

Leerlingmateriaal – Werken over de grens (toen en nu)

Inleiding

Rond 1900 trokken veel Limburgers tijdelijk of regelmatig de grens over om te werken. Metselaars, brikkenbakkers, mijnwerkers en dienstmeisjes verdienden in Duitsland vaak meer dan in Limburg. Soms bleven zij maanden weg, soms pendelden zij dagelijks of wekelijks. Deze vorm van werken over de grens noemen we trekarbeid of pendelarbeid.

Voorbeeld: de brikkenbakkers ('brikkebekkers')

Een van de bekendste groepen trekarbeiders uit Limburg waren de **brikkenbakkers**, in het Limburgs dialect ook wel *brikkebekkers* genoemd. Tussen 1815 en 1915 trokken elk voorjaar tientallen mannen (en soms hele gezinnen) vanuit dorpen als Stein en Elsloo naar Duitsland. Daar werkten zij in de *liemkoele* (leemkuilen): open veldbrandovens waar stenen werden gebakken van leem. De reden was simpel: in Limburg was te weinig werk en de lonen waren laag. In Duitsland konden zij in het seizoen (lente tot herfst) genoeg verdienen om de winter thuis door te komen.

Het werk was zwaar en gevaarlijk. Lange dagen buiten, in weer en wind, met brandende ovens en zware vormen. Er was geen arbeidscontract, geen ziekteverlof en geen pensioen. Toch gingen steeds meer mannen, want thuis was er simpelweg geen alternatief. De brikkenbakkers zijn een concreet voorbeeld van iets wat je in deze opdracht gaat onderzoeken: waarom gaan mensen over de grens om te werken, en wat betekent dat voor henzelf en voor hun gezin?

Ook vandaag de dag werken mensen over de grens of ver van huis. Denk aan Nederlanders die in Duitsland of België werken, of arbeidsmigranten uit andere landen die in Nederland werken. In deze opdracht vergelijk je grensarbeid rond 1900 met werken over de grens nu.

Je maakt een poster of infographic waarin je laat zien wat hetzelfde is gebleven en wat is veranderd. Op de poster vergelijk je:

- **Limburgse trekarbeiders en pendelaars rond 1900**
- **Grensarbeiders of arbeidsmigranten nu**

Je poster bestaat uit vergelijkingen tussen toen en nu en bevat de onderdelen hieronder.

Onderdeel 1 – Kenmerken van het werk

Onderzoek en beschrijf per periode:

TOEN (±1900):

- Wie gingen werken over de grens? (mannen/vrouwen/kinderen)
- Hoe lang waren ze weg? (dagelijks, seizoensmatig)
- Hoe reisden ze?
- Hoe zag een werkdag eruit?

NU:

- Wie werken nu over de grens of ver van huis?
- Hoe lang zijn zij weg?
- Hoe reizen zij?
- Hoe ziet hun werkdag eruit?

Onderdeel 2 – Oorzaken: waarom gingen / gaan mensen weg?

Beantwoord per periode:

TOEN:

- Waarom was er te weinig werk in Limburg?
- Waarom was werk in Duitsland aantrekkelijk?
- Welke rol speelden lonen en voorzieningen?

NU:

- Waarom werken mensen nu in een ander land of regio?
- Welke rol spelen loon, werkzekerheid en kansen?
- Is het een vrije keuze of noodzaak?

Onderdeel 3 – Werk en sectoren

Maak per periode een overzicht:

TOEN (voorbeelden):

- Brikkenbakkerijen
- Mijnen
- Bouw
- Textiel- en glasfabrieken
- Dienstbodes

NU (voorbeelden):

- Bouw
- Zorg
- Logistiek
- Landbouw
- Industrie / techniek

Vraag:

- Welke sectoren zie je in beide perioden terug?
- Welke zijn nieuw of verdwenen?

Onderdeel 4 – De eigen regio

Zoom in op **Limburg**:

TOEN:

- Uit welke Limburgse dorpen en streken vertrokken veel arbeiders?
- Waar werkten zij vooral? (bijv. Aken, Ruhrgebied)

NU:

- Werk jij of iemand die je kent over de grens?
- In welke landen of regio's werken mensen uit Limburg nu?
- Zie je verschillen binnen Limburg (noord/zuid)?

(Je mag hier ook interviews, voorbeelden of nieuws gebruiken.)

Onderdeel 5 – Gevolgen

Beschrijf de gevolgen van werken over de grens:

TOEN:

- Voor het gezin
- Voor het dorp
- Voor inkomen en armoede
- Voor gezondheid en sociale contacten

NU:

- Voor gezin en vrije tijd
- Voor economie
- Voor integratie en identiteit
- Voor wonen en samenleven

EXTRA: Onderdeel 6 - Beeldvorming en meningen

Mensen hadden (en hebben) meningen over werken over de grens.

TOEN:

- Wat vond men ervan? (denk aan het citaat van Henri Poels)
- Waar was men bang voor?

NU:

- Hoe wordt er vandaag gekeken naar arbeidsmigranten of grensarbeiders?
- Welke zorgen of discussies hoor je?

Afsluitende vraag:

Beantwoord onderaan je poster:

Wat is volgens jou de grootste overeenkomst én het grootste verschil tussen werken over de grens toen en nu?